A. Tautavičiaus, tai tikriausiai šioje vietoje stovėjusio pilies vartų bokšto išorinė siena. 2010 m. archeologinių tyrimų metu nustatyta, jog siena 3,4 m storio, mūryta ant šviesaus žvyringo smėlio, jos apačia fiksuota H_{abs} 151,25 m gylyje. Išlikusios sienos aukštis 3 m. Ji mūryta iš stambių lauko akmenų, rištų kalkiniu skiediniu. Akmenys kloti eilėmis, pastarosios išlygintos plytomis arba skaldytais akmenimis. Sprendžiant pagal mūrijimo techniką, kai mūro išlyginimui bei iškyliavimui naudojami tik akmens kyliai, rasta pilies siena priklausytų antrajam pusiasalio pilies statybos periodui. Tuo metu buvo padėtas pagrindas mūrinės pilies priekinės dalies planui. Statant Dominikonų vienuolyną, buvo nuardyta tik viršutinė rastos pilies sienos dalis. Likusi siena palenda po Dominikonų vienuolyno PR korpusu. Tikėtina, jog ties šia vieta po grindimis būtų galima rasti likusią sienos dalį. Šiuo metu dalis sienos eksponuojama.

Apie 3,5 m į PV nuo sienos šurfe 1 rasta gynybinio griovio vidinė atraminė (?) siena, kuri taip pat mūryta iš stambių lauko akmenų. Dėl vienuolyne vykdomų statybos darbų aptikta tik viršutinė atraminės sienos dalis. Liko neaiškus jos storis bei aukštis. Kita išorinė gynybinio griovio atraminė siena buvo aptikta 1970 m. archeologinių tyrimų metu (vadovė I. Jučienė). Ji rasta į PV nuo 2010 m. rastos sienos, Dominikonų vienuolyno PV korpuse. Vadinasi, atstumas tarp atraminių sienų galėjęs būti apie 12 m ir galėjo žymėti gynybinio griovio plotį apatinėje jo dalyje.

Archeologinių tyrimų metu aptikti radiniai perduoti TIM.

Trakai Peninsula Castle

In 2010, TIM conducted excavations (604 m^2) in the SW part of Trakai peninsula castle and in the Dominican monastery. Four trenches were excavated at the site of a future storm drain route and fragments of the basement, filled with various finds, of a building that stood on the castle's grounds in the 16th century were discovered. Household pottery predominated among the finds, but early 17th-century stove tiles, whetstones, a bronze band ring (Fig. 1:21), and a crossbow bolt head were also found. Four coins were discovered: an Alexander (1492–1506) halfgroat (Fig. 1:23), two Sigismund August 1546 obols (Figs. 1:25–26) and a 1546 halfgroat (Fig. 1:22). The SW moat had a fill layer up to 6 m thick. Elsewhere the cultural layer was 50–80 cm thick. Tens of metal artefacts (hand-forged nails, construction parts) (Figs. 1:9–10, 13–15), several hundred potsherds, stove tile fragments (Figs. 1:1, 2–8, 11, 12, 16–20), and a Wenceslaus II (1297–1305) (?) Prague groat (Fig. 1:24) were discovered in it.

A 4.5 m thick cultural layer was excavated in the Dominican monastery's garth. A 3.2 m thick wall connecting both monastery buildings, a fragment of a 14th–15th century castle wall, and the moat's scarp (?) wall were unearthed in the NE part of the garth.

Linas Girlevičius

Medininkų piliavietė

Archeologiniai tyrimai Medininkų piliavietėje (UK 5681, A1262P) su pertrūkiais atliekami nuo XX a. 7-ojo dešimtmečio. Archeologo Karolio Meko vadovaujami archeologiniai tyrinėjimai atlikti 1961–1963 m. Tuomet atliktų tyrimų metu rasti pilies R ir V vartai, bokštų liekanos, architektūrinių tyrinėjimų metu – aukštutiniai (nuo žemės pavir-

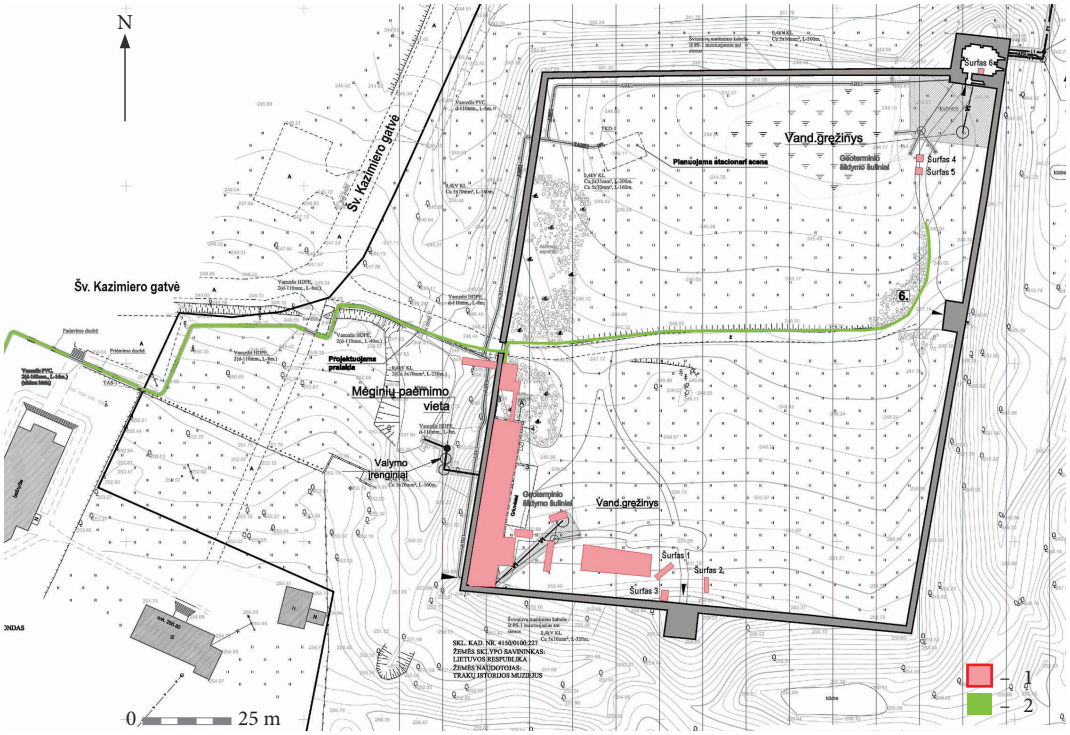

1 pav. Medininkų pilies tyrimų situacijos planas: 1 – 2010 m. tyrinėjimų plotai; 2 – 2010 m. žvalgymų plotai. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation at Medininkai Castle: 1 – areas excavated in 2010; 2 – areas surveyed in 2010.

šiaus pakelti) vartai Š ir P pilies sienose. Archeologinių tyrimų metu dalinai tirtas P ir ŠR bokštai, R ir V vartų bokštų liekanos ir greta jų bei pilies sienų esantys kultūriniai sluoksniai, į V nuo pilies aptiktas antrasis gynybinis griovys. Tyrimų metu fragmentiškuose ankstyviausiuose kultūriniuose sluoksniuose rasta XIV a. II puse – XV a. datuojamos buitinės ir statybinės keramikos dirbinių bei jų fragmentų, fiksuoti didelio gaisro pėdsakai. Glaustai tyrimų medžiaga pateikiama A. Žalnieriaus parengtame straipsnyje, kuriame, be kita ko, argumentuotai analizuojant radinius, teigiama, kad pilies tyrimų metu fiksuotas degėsių sluoksnis susidarė 1402 m. pilies gaisro metu.

Nedidelės apimties tyrimai pilies kiemo PV dalyje atlikti 1970 m., čia statant ūkinės paskirties pastatą. Jo vidinėje dalyje ištirti 2 nedideli plotai. Tyrimų vadovės I. Jučienės nuomone, ankstyvų (susiformavusių iki XVIII a.) kultūrinio sluoksnio horizontų tirtose vietose neaptikta.

Didelės apimties archeologiniai tyrimai Medininkų pilyje atlikti 1992–1994, 1998 m. Tyrimams vadovavo tuometiniai LII Pilių tyrimo skyriaus, vėliau LP darbuotojai: G. Aleliūnas, A. Merkevičius, G. Abaravičius, V. Urbanavičius.

1992 m. atlikti žvalgomojo pobūdžio tyrimai 157 m² plote. Ištirtas plotas prie įėjimo į pilies P bokštą, padarytas bokšto viduje esančio kultūrinio sluoksnio pjūvis, iškasta 11 3x3 m dydžio šurfų pilies kieme ir šurfas prie ŠR bokšto–donžono Š išorinės sienos. Pilies kieme tirtas 50–100 cm storio kultūrinis sluoksnis, kiemo centrinėje dalyje atkastos dvaro laikotarpio (XVI–XVIII a.) pastato pamatų liekanos. Tiriant prie P bokšto ir pačiame bokšte nustatyta, kad pilies siena ir P bokštas statyti ant tuometinio žemės paviršiaus, pamatai nebuvo daug įgilinti į žemę. Tyrimų ataskaitoje nurodoma, kad „surinkta dirbinių ir keramikos iš pilies gyvavimo ir vėlesnių laikų".

Tyrinėjimai pratęsti 1993 m. Tuomet tirtas pilies ŠR bokšto–donžono vidus. Bendras donžono vidaus plotas apie 65 m². Po storu griuvenų sluoksniu atkastas netvarkingas akmenų grindinys. Pasiekus šį buvusį pirmo aukšto grindų lygį, iki įžemio gilintasi tik trijuose šurfuose, kurių bendras plotas 10,5 m². Aptikta archeologinė medžiaga tikslesniam donžono, pilies datavimui nebuvo pakankama.

1994 m. ištirti 2 plotai pilies kiemo PR dalyje (160 m²), atlikti žvalgomieji tyrinėjimai – iškasti 8 (7 1x1 m ir vienas 2x2 m dydžio) šurfai – atokiau į Š, V nuo pilies. Pilies kieme tirtuose plotuose didžioji tirtojo kultūrinio sluoksnio dalis – įvairialaikės griuvenos. Griuvenų sluoksniai nuo pilies R sienos nutolę 6 m. Kitose plotų dalyse iškart po velėna kastas pilkos žemės sluoksnis. Toks 80–100 cm storio sluoksnis kastas iki įžemio. Tirtuose plotuose išryškėjo stulpaviečių kontūrai. Jos nuo R ir P sienų nutolę 6–7 m. Manoma, kad prie pilies sienų kartu su šaulių galerijomis būta ir medinių pastatų. Pastatų liekanų lygyje rasta ir akmenimis apdėtų židinių. Pilies pamatų perkasime aptiktos puodų šukės datuotos XIV a. Tai archeologams leido spręsti, kad pilis statyta XIV a. Plote 2 atkasta tvarkinga akmenų eilė, susijusi, kaip manoma, su pilies statyba. Piliavietės aplinkos žvalgomaisiais tyrinėjimais nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis išplitęs iki buvusių ūkio fermų V bei kapinių Š. Dauguma žvalgomųjų tyrinėjimų metu aptiktų dirbinių, tarp kurių vyravo buitinės ir statybinės keramikos fragmentai, datuoti XVII–XVIII a.

1994 m. rudenį G. Abaravičius vadovavo ploto 2 nepilnai ištirtos PR dalies tyrimams. Tirtas 5×5 m dydžio ploto ketvirtis, prigludęs prie pilies aptvaro R sienos. Aptiktas sienos statybos laikotarpio griovys, surastos kelios stulpavietės. Kurį laiką griovys egzistavo pilies funkcionavimo laikotarpiu, jo dugne susidarė neintensyvus kultūrinis sluoksnis.

1998 m. V. Urbanavičius baigė tirti 1994 m. ne iki galo ištirtus plotus kiemo PR dalyje, iš viso pilnai ištirdamas 200 m² plotą. Nustatyta, kad pilies R siena stovi ant skiediniu menkai surištų akmenų banketės. Pamatų ir pilies statybos laikotarpio griovio įgilinimas nuo pirminio paviršiaus – 50–60 cm. Rastoji archeologinė medžiaga, tarp jų ir stulpavietės, siejama su mūrinės pilies statyba ir gyvenimu XIV–XV a.

2005 m. atlikti archeologiniai tyrinėjimai pilies kiemo PV dalyje (vadovas D. Žukauskas). Ištirti 2 plotai – iš viso 190 m². Aptiktos, kaip manyta, XIX a. pabaigoje ar XX a. pradžioje statyto namo liekanos, akmenų grindinių, 4 stulpavietės. Tyrimų metu XIV a. datuotino kultūrinio sluoksnio horizontų neaptikta, surasta XVI–XIX a. datuojamų archeologinių radinių. 80–100 cm gylyje nuo žemės paviršiaus pasiektas įžemis. Plotai nebuvo pil-



2 pav. Tyrimų planas: 1 – tirtos vietos; 2 – atkastos mūrinės ir akmenų konstrukcijos; 3 – 2005 m. tirti plotai. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 2. Excavation plan: 1 – excavated locations; 2 – unearthed masonry and stone structures; 3 – areas excavated in 2005.

nai ištirti – išsaugoti grindiniai. Kontrolinė juosta tarp plotų nebuvo ištirta.

2010 m. Medininkų piliavietėje archeologiniai tyrinėjimai atlikti 677 m^2 plote, tranšėjų elektros kabeliams vietose 285 m^2 plote atlikti archeologiniai žvalgymai (1–2 pav.).

Archeologinių tyrimų metu sužinota naujų duomenų apie Medininkų aptvarinės pilies statybines konstrukcijas. Nustatyta, kad pilies V siena statyta ant pagrindo iš kalkių skiediniu nesurištų stambių riedulių. Pagrindas nuo pilies sienos svorio greta jos yra įdubęs. Prie pagrindo R pakraščio būta veikiausiai pilies statybos metu įrengtų stulpaviečių. Stulpai buvo vertikalūs, 20–30 cm skersmens.

Atstumai tarp stulpų nevienodi – prie V sienos tirtosios teritorijos P dalyje atstumai tarp stulpų greta V sienos buvo apie 7 m, vidurinėje – 4–5 m, Š, prie V vartų – mažiau nei 4 m. Šie stulpai tikriausiai yra buvusių pastolių liekanos. Prie pilies V vartų statinio atkastas plytų, plytų skaldos ir molio klojinys – savotiška asla. Tai tikriausiai prie vartų buvusi atgrinda – pastato aslos ji neprimena, nerasta jokių kitų pastatų liekanų, su kuriomis būtų galima šią aslą susieti. Pilies P siena bent dalinai statyta ant supilto grunto, ji neturi praplatėjimo, kokio kitokio pagrindo.

Tyrimų duomenys liudija, kad aukštumėlėje prie pilies P bokšto gyventa dar iki pilies statybos – čia tirtame ankstyviausiame sluoksnyje aptikta smulkių lipdytos keramikos fragmentų, besiskiriančių nuo aptiktųjų pilies ir dvarvietės egzistavimo laikotarpio šios rūšies radinių. Kitose piliavietės dalyse tirtus apatinius maišyto smėlio, šlyno sluoksnelius veikiausiai reiktų datuoti pilies statybos laikotarpiu. Kultūrinio sluoksnio stratigrafija leidžia teigti, kad tarp pilies statybos ir ją nusiaubusio 1402 m. gaisro praėjo gana trumpas laiko tarpas – tarp prie pilies sienų fiksuotų statybinių ir aukščiau slūgsojusių degėsių sluoksnių susiformavo menko storio sluoksneliai. Tai bent dalinai patvirtina tyrinėtojų, maniusių, kad Medininkų pilis statyta XIV a. pabaigoje, nuomonę. Pilies sienų parapetai ir šaulių galerijos buvo dengtos stogeliais iš vadinamųjų čerpių vienuolių. Tokių čerpių apdegusių fragmentų aptikta didesnėje dalyje pilies kieme tirtų plotų, tiek XV–XVIII a. datuotuose, tiek XIX–XX a. susidariusiuose sluoksniuose. Didelė dalis čerpių yra apdegusios.

Tyrimų metu apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje surasta XIV–XV a. pradžia datuojamų buitinės keramikos fragmentų (3–5 pav.).

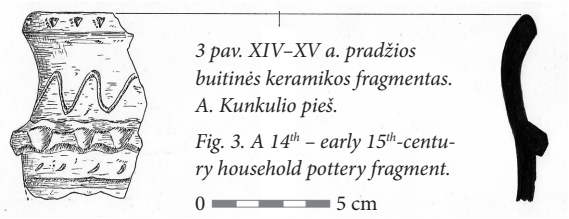

3 pav. XIV–XV a. pradžios buitinės keramikos fragmentas. A. Kunkulio pieš.

Fig. 3. A 14th – early 15th-century household pottery fragment.

0 5 cm

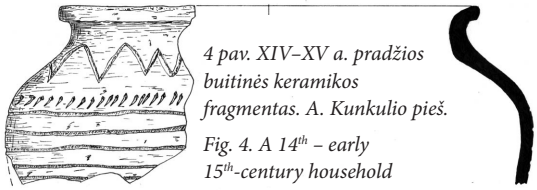

4 pav. XIV–XV a. pradžios buitinės keramikos fragmentas. A. Kunkulio pieš.

Fig. 4. A 14th – early 15th-century household pottery fragment.

0 5 cm

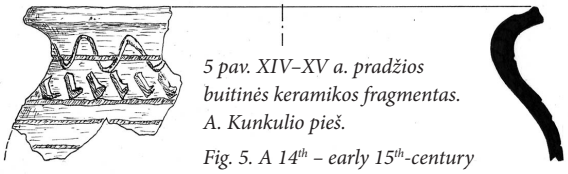

5 pav. XIV–XV a. pradžios buitinės keramikos fragmentas. A. Kunkulio pieš.

Fig. 5. A 14th – early 15th-century household pottery fragment.

0 5 cm

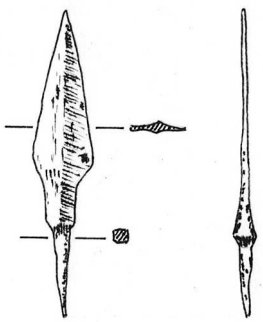

0 2 cm

6 pav. Lanko strėlės antgalis. A. Kunkulio pieš.

Fig. 6. An arrowhead.

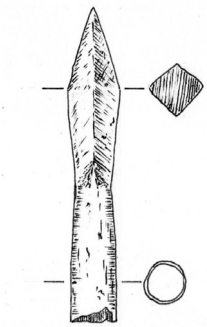

0 2 cm

7 pav. Arbaleto strėlės antgalis. A. Kunkulio pieš.

Fig. 7. A crossbow bolt head.

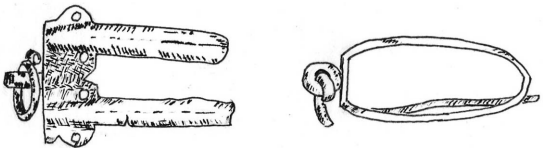

0 3 cm

8 pav. Peilio makštų apkalas. A. Kunkulio pieš.

Fig. 8. A knife sheath fitting.

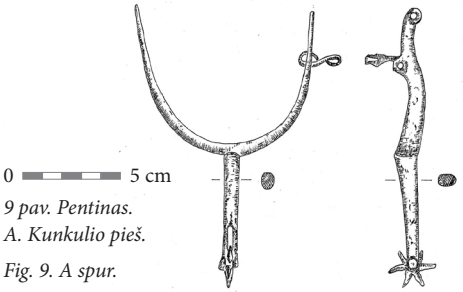

0 5 cm

9 pav. Pentinas. A. Kunkulio pieš.

Fig. 9. A spur.



10 pav. Archeologiniai tyrimai Medininkų pilies kiemo PV dalyje iš Š. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 10. The excavation in the SW part of the Medininkai Castle yard as seen from the N.

Taip pat aptikta metalinių radinių, dalį kurių galima sieti su pilies egzistavimo laikotarpiu, karyba (6–9 pav.). Daugiausia archeologinių radinių aptikta XV–XVIII a. datuojamuose dažniausiai juodos – tamsiai pilkos spalvos žemės kultūrinio sluoksnio horizontuose. Verta paminėti, kad jie dalyje tirtų vietų gana stipriai pažeisti dėl vėlesnės ūkinės veiklos. Tarp aptiktų archeologinių radinių vyravo buitinės keramikos fragmentai (tarp jų daugiausia redukcinėje aplinkoje išdegtų puodų, dalis jų lipdytų ir apžiestų), surasta XVI–XVIII a. datuojamų koklių fragmentų, santykinai nedaug metalinių dirbinių (vinių, peilių, monetų ir kt.) ir jų fragmentų, stiklo dirbinių ir jų fragmentų. Su aptariamuoju laikotarpiu susiję ir tirtuose plotuose aptiktos medinių pastatų liekanos. Du medinių stulpų mėginiai dendrochronologiniais tyrimais (tyrimą atliko dr. Valdas Vainilaitis) datuoti XVII a. pabaiga. Stulpai mediniams statiniams – veikiausiai ūkinės paskirties trobesiams – statyti lygiai nupjautais galais, nežymiai įgilinti į įžemį. Tirtuose plotuose fiksuota, ištirta didelis kiekis spėjamų stulpaviečių, kuriose medinių stulpų liekanų nebeaptikta. Tikėtina, kad dalis šių medinių, tikriausiai karkasinės konstrukcijos dvaro pastatų buvo išlikę iki 1812 m. ir buvo sudeginti besitraukiančios Napoleono Didžiosios armijos karių.





11 pav. Archeologiniai tyrimai Medininkų pilies kiemo P dalyje iš ŠV. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 11. The excavation in the S part of the Medininkai Castle yard as seen from the NW.

12 pav. Iš akmenų krautas pastatas pilies P dalyje. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 12. The stone building in the S part of the castle.

Planuojamoje statyti administracinio pastato vietoje, teritorijos, kurioje planuota įrengti geoterminio šildymo įrenginius, P pakraštyje (10–11 pav.) aptiktos gerai išlikusios XIX a. statyto pastato liekanos – iš akmenų mūryti pamatai. Šis ūkinės paskirties pastatas veikiausiai pastatytas XIX a. I pusėje, neilgai trukus po Rusijos–Prancūzijos karo. Pastato statybos vietoje atlikus archeologinius tyrinėjimus, atkastosios pastato liekanos buvo integruotos į statomą pastatą. Prie pilies P ir V sienų prigludusio, plane „L“ raidės pavidalo pastato V fligelio Š galo dar buvo prišlietas kažkoks statinys. Sprendžiant iš tyrimų metu aptiktų pamatų, jis tikriausiai buvo medinis. Vien iš akmenų krautas pastatas buvo netoli pilies P bokšto (12 pav.). Šio pastato liekanos aptiktos prie XIX a. statyto mūrinio pastato P fligelio R galo. Tikėtina, kad iš akmenų krautas pastatas pastatytas XVIII a., tačiau radinių tiksliam jo datavimui neaptikta.

Archeologiniai piliavietės ir jos prieigų žvalgymai suteikė nedaug naujų duomenų apie archeologinę situaciją žvalgytoje vietovėje. Nedaug naujų duomenų apie kultūrinį sluoksnį, jo datavimą sužinota ir tiriant šurfus donžone bei netoli jo, kiemo ŠR dalyje. Tolesnius tyrimus numatoma tęsti 2011 m.

Archeologinių tyrimų metu aptikti archeologiniai radiniai perduoti TIM.

Medininkai castle site

In reconstructing the Medininkai enclosure castle (Vilnius District), an excavation (a total of 677 m^2) was conducted in the castle's yard and in its vicinity in 2010 (Figs. 1–2). The largest scale excavation was in the yard's SW part where a masonry utility building stood during the 19th–20th centuries. During the excavation, new data was learned about the castle's construction. Ceramics (Figs. 3–5) and warfare-related finds (Figs. 6–9) were also discovered. The castle's masonry W wall was erected on a loose stone foundation, which had sagged due to the wall's weight. A row of postholes was found beside this foundation. It is thought that the posts are the remains of former scaffolding. The earliest cultural layers date to the late 14th–15th centuries, but contain few finds. The most find-rich cultural layers, those from the period of the manor's existence, date to the 15th–18th centuries. The remains of a 19th-century building, i.e. the stone foundation, which was in good condition, was discovered on the S edge (Figs. 10–12).

Albinas Kuncevičius,
Rimvydas Laužikas,
Ramūnas Šmigelskas

Dubingių piliavietė ir Radvilų rūmai

2010 m. tęsti archeologiniai tyrinėjimai Dubingių piliavietėje (Molėtų r.). Tirtas vienas buvusių Radvilų rūmų rūsys (*rūsys 2*), kuris po 2009 m. tyrimų liko neištirtas dėl blogos rūsio skliauto būklės. Taip pat vykdyti archeologiniai tyrimai būsimų komunikacijų vietose, kurios skirtos planuojamo muziejinio gaubto statybai.

Rūsio ilgis Š–P kryptimis apie 7,7 m, plotis R–V kryptimis apie 6,6 m. Tad rūsio 2 patalpos plotas yra apie 50,78 m^2. Rūsys 2 buvo visas užverstas griuvenomis, kuriose rasta nemažai pavienių radinių. Daugiausia rasta buitinės keramikos ir koklių šukių. Iškasus griuvenas nustatyta, kad rūsys mūrytas gotikai būdingu plytų rišimu, nors griežta plytų tvarka neišlaikyta. Nuo buvusios aslos rūsio 2 sie-